

Niamuno Sargas

broliams Lietuwininkams žines parnešęs.

Niamuno Sargas, Ragaineje kas pėnųęzią iškūdamas, kaktūja prie arcziausiojo pusto ar per gromatnešį apsteliutas ant bertainio meto 35 peningius, su prinešimu į namus 50 peningiu. Ir pati laikraščio spaustuwe priima apsteltiawimus.

Apstatymai į Niamuno Sargą įstatomieje kaktūja po 10 peningiu už tožną smulkeis raktais išspausť eilę ir yra šio laikraščio spaustuweje priimami. — Gromatas dėl laikraščio rašomas priima redytojas Ragaineje (Ragnit).

Mr. 4.

Ragaineje petnųęzioje 17. oktobėri

1884.

Mano mylimieji brolei, garbingieji draugai!

(Pradžia 2. numerhyje.)

Alle taigi jei norime, kad kūdikei ir jaunieji prie wėros išlaikomi butu, tai jiems ir reikia lietuwiškai rašyti mokėti. Šeip iš namu iškeliaudami, didžiūse mēstūse, tik weik prapulti galētu. Nėsa gimdytojams pagal sawo širdį rašyti nemokėdami, prie to nū juu nei jofios širdingos lietuwiškos gromatėres negaudami wišą gerąjį mokslą užmirštu ir nū tikrojo kelio lengwei nusiklaidintu. To dėl ir rašymo mokslu reikia. O ir tą aprupinti mokancziu išmintingu žmoniū gana randasi tožname kieme. Tik ant geros walės pareina. O kur-gi nesirastu ir gera walė sawo guminei, sawo bėdniešiams broliams kelias adynas ir už dykų pagalbos atnešti! Diemas atlygis jau ant žemės, o kartunta aname didžiame teisiu ju prisišeliame. „Gerai tam, kūr rupinasi už reikalaujantįjį: ponas Diemas jį išgelbės piktioje dienoje (psalmas 41, 1).“ O musu išganytojas sakė, kad wišką, tą mes darėme jojo (ir sawo) wargstantiems broliams, jis mums tai prisiškai, buk jam pacziam daryta. Kožną jauną broli Lietuwininką, kurį mes iš naujos pagonystės, iš dwasikštos bėdos išgelbėjome — kurį mes išganymo šodžius pirmąjį syki suprašti ir širdhyje palaiškyti mokinome — kurį mes mokinome su jo tolimais gimdytojais linksmi sūfiraktyti, kur šep, lyg wišu prastotas, graudžei werkti turētu — tožną toki musu ponas mums prirošus, buk mes jį patį išgelbeje ir palinksmine! Ši saldziausias pažadas! brangiausioji alga! Ar ne bene ta mus daugiaus pritrakt, ne kaip bile koki jo samdininką, piningešis užmokamą, swetiskla alga? Beje, mokitim patys, ir už brangiausią alga amžinuju diewiškų pažadu! Tai wienas iš wpriausiuju darbu musu draugystės: raginimas ant gruntawonės nedelbienes kuiliu ir pamokinimas, kaip tokias reik įtaisyti.

Alle to ne gana. Mokiti tik nėra galima be knigu; o knigos kaktūja piningu,

o wargūjei mentai piningu tur. Jau yra nusidawus — (smutnai yra pasakoti, ale pagal teisybę reikia pasakoti!) — jau yra nusidawus (wos wėrytina butu, ale patš pažistu anks žmones!) — jau yra nusidawus, kad Lietuwininkai tą jiems po dewyniu metu pirmąjį syki iš naujo prisiulkytąjį lietuwiškąjį mokslą patys atmetė, kadangi dėl didžiausios wargingystės ne keliu treczioku už lietuwiškas kuiliu knigas užmokėti ar negalėjo ar nenorėjo! Tai imunitiausias pathrimas! Taigi tokius pirm wišk reikalingiausiomis, nors pigiausiomis kuiliu knygėlėmis aprupinti reikia, idant ne dėl knigu stokos, už kelis trecziokus, sawo kalbą, sawo giminę, sawo pacziu bei sawo kūdikiu amžingą išganyką, lyg tikri šūdopai, tykojancziams žmogystės neprieteliui pardučiu.

Tai antras is swarbusis darbas ir rupestis musu draugystės tur buti. Ale trecziujo dar reik. O tai yra sutaisyimas ir išleidimas wišofiu geru ir naudingų knigu, kurios Lietuwininkams wišoki swetiską mokslą, wiš iš naujo ir nū wišofiu pušiu, primitu, o jūs ir swetiskūse dalykūse, ko krikščionims reikia, tikrai mokitu. Nėsa ir krikščioniui ir swetiskūse dalykūse wišai netinka be žinios ir nemokitam buti. Musu išganytojas sakė: „Bukite tytrus lyg žalczei, ale (rods ir) nekalti lyg karwelei.“ Taigi tytrumo ir swetiskū dalykū žinios bei supratimo ir krikščioniui reikia. O to dėl parupikime ir mieliems broliams Lietuwininkams wiš daugiaus tokiu knigeliu, kuriose ir apie swetiskąjį mokslą ir sweto nusidawimus wišką, ko jiems reikia, mokyties gales! Tai trecziasis mēris musu draugystės.

Aš hitus tris mērius pagal juu swarbumą, kaip man rodos, sudawadyjau. Rasi kitsai kitaip mišlys. Alle man tai rodos swarbiausias dalykas esąs, kad nū pat pradžios, nū tikrojo pamato, pradētum ir pirm wišką tą didelią daugybę musu wargingiausių broliu prie ju kalbos ir prie ju wėros — prigintoje kalboje motynos, išguldytinos, suprastinos — išlaikytumbim. To dėl musu draugystės

uždawimus taip sudawadyjau, kaip minawojau. Apmaštykite gerai mano mišlį, o tada pagal sawo geriausiąją sąžinę, sawo walę darykite.

(Dar ne wiškas.)

Wytautas, Lietuwoš Didysis Runingaitis.

Rašo V. A. Crupnelis.

(Priemazga.)

II.

Tolesnis Wytauto likimas. Jo bėgis pas Kryžofus. Wytautas 1383 m. Žemaitiškėje. Trafu užėmimas. Wytautas pastoja krikščionimi; jis susitaiko su Jagėla ir gauna sawo dalinį. Wytautas priima stačiatikiu (prawoslauną, Gudu) tikėjimą. Krokawoje tampa kataliku. Jagėla wazikša į Lenkus, o Lietuwa paveda Skirgailai. Wytautas pyksta, bet kenzia. Pas Wytautą atwazijsa piršlei iš Maskwos (Mustawos); Wytautą už tai wargina ir siunczia į Kriewius į kalezimą. Jam pawelhyja atsilankyti Gradne, ir jis wėl pawelia waidą. Wytautas nor su gudrumu paimti Wilnių, bet jam nepasiseka. Jis wėl bėga pas Wokiecius. Wytautas su ju pagalba apima Žemaitzių plotą. Jis apgula Wilnių, bet negal wišo įweikti. Wytautas wėl pas Kryžofus. Jo dukte įstela į Maskwą. Šenklybė Wytauto akys swetimu walbonu. 1391 m. jis wėl pradeda krutėti. Jagėla patš nor su jami taikytiesi; jis laimingai parkeliauja į Lydą ir tampa Lietuwoš Didžiųjų kunigaitęziu.

Wytautas paliko Wilniuje; bet kad pathręs apie tėwo liudnųę pabaigą pradėjo išmētineti ir keikti, perpykęs Jagėla liepė ir jį nugabenti į Kriewius, kur jį kankino kalezime. Dowanai patš mištras, kunigaitęzei ir bajorai troškio permaldauti Jagėlą: jįsai buwo nenumaldomas ir taise pusbroliui tėwo likimą. Wytauto pati Anė pasistubino atlankyti jį kalezime ir tikėjosi patį išwalnyti, priveršdama persirėdyti į drabuzius sawo tarnaitės, kuri su ja waitęziadowo lankyti nelaimingąjį wergą (werginį). — Wytautas persiwilkęs išejo pastui kunigaitętenės iš turmo, kuriame tapė laikytas, prigaudamas

fargus, o pastui atstokame ir nėlo nelan-
tomame pilies kampe nusileido nū sienos
ir išbėgo. Jis nuėjo į Mazoviją (Mo-
zariją) pas kunigaikštį Zonuską, savo
laigoną, myrą sefers Danutės; bet cizonai
negalėjo buti, nės ilgas jo buvis butu
užtraukęs Jagelos persikėlimą. Wytan-
tautas atsiminė Jagelos pamokinimo ir
welijos iš jo naudoti. Nutestamo įsiai
pas Dibįjį žolano mistrą Kunrodą Celnerį
Rozeushteiną, kurs nesenei dar buvo gavęs
ta myresnybę (1382 m.). Tasai priėmė
jį kū geriausei, išmetinėjo jam, kaip rašo
Wapowski, dėl to jis geresniam būtyje
nemaldavo pas jį pagalbos, apveizdėjo
jį wisu kūmi reikalingu, pamedė į jo
waldiją stiprų burį kareivių ir išleido į
Zemaičių kunigaikštystę. Žinoma polg-
tiska Wotiecziu; jie džiaugėsi iš kielwieno
nesutikimo Lietuvoje, nės sumišimai ir
barnei skirtingu kunigaikščių silpnino Lie-
tuwą ir neleidžiamą joje išdrutinti wien-
waldystei. Britardami hitoms naminėms
karėms, jie plėšė, naikino šalį, mažino
jos kunikštąjį ir dwasištąjį pajėgimą ir
toliu būdu galėjo greičiaus išpildyti savo
mėrį: nuwarginti Lietuvą. Geriausiuju
išrodymu polytikos Wotiecziu yra šis
atsitikimas: tame laike, kad jie paėmė į
savo prižiurėjimą Wytantą, su Jagėla
buvo slaptonis padarytas derėjimas,
pagal kurį, jis apsiėmė atidūti Kryžokams
Zemaičių kunigaikštystę iki Dubijos upės
ir prižadėjo per keturis metus priimti
katalikų tikėjimą, prisiekdamas nėlo neda-
ryti, ne kariauti be žinės, rodosi ir pri-
tarimo Wotiecziu. Nežinurint ant to,
Wytantas pasirodė su Kryžokais 1383 m.
Zemaičiuose. Cizonai meile nelaimingojo
Reistucio ir jo giminės sutraukė į trumpą
laiką po jo ženklaus daugybę kareivių
kareivių netikėtai iš Zemaičių, bet ir iš
Augstoczių (augstosios L.). Naminis
karas išsiplatino. Wytantas užėmė Tra-
kus ir wiespatawo juos per šešias nebeles.
Jis ten išwytas, wėl atsitolino į Zema-
czius, bet nepaliowė baidyti Jagėlą. Kry-
žokai naudodami Wytanto padėjimą pri-
wertė jį priimti krikštą; tai atsitiko 21.
spalio m. 1383 m. Wytantas gawo Wy-
gando wardą. Jis kaip pergaletojas
žengė tolyn ir tolyn. Tūmi tarpu Jagėla,
matydamas, kad jam sunku įveikti Wy-
tantą, wėl pūlėsi prie šio didžirdystės ir
wėl neapsiriko. Brolei justitai ir Wytan-
tas katinosi daliniu pasirtu jam Jagėlos,
minėtinai jis gawo: Gradą, Brestą, Dro-
giczyną, Melnyką, Welską, Surajų, Kre-
meną ir tulnų kitus miestelius Bugo
apiegardeje. Nėweizdint ant jo didžir-
dytės, sunku wienok įtikinti: kad Wytantas
turedamas galejimą įgyti sostą Dibžiojo
kunigaikščio ir atkeršyti už tėwo nužy-
dymą tikrai katinosi masu daliniu; dėl
to-gi teisingiausia bus ta žinė, kad Jagėlas
misltydamas apie Lenkų sostą, išprašė
Wytantą priimti tą dalinį tik ant trumpo
laiko, bijodamas nusizeminimo Lenkų atyše,
prižadėdamas jam pastui Lietuwos waldono
sostą ar nors wisą Reistucio dalinį. Raip
ten buvo, bet brolei gyweno sandoroje.
Didžioji kunigaikštėne Julijonė, Jagėlos
motyna, warčiojo wisą gal įwėpiną ant
Wytanto, kad jis priimtu Gudu tikėjimą;
hitame prašyme galejo buti ir ta mislis,
idant atitraukti butinai Wytantą nūg
susinėjimo ir sandoros su Kryžokais; jis

ant to noringai sutiko, nės būdamas
grybiškojo tikėjimo galejo įgyti meile
savo pawaldžiū skirtingai Maskoliu; jis
persikrikštijo ir priėmė Aleksandro wardą.
Jagėla tada priplietė prie jo dalies myli-
majį Lucko miestelį.

Neprider kalšti Wytantą už netwir-
tumą; reikia atimti, kad jį užaugino mo-
tyna weidalytė (diewaicziu tarnaitė). Jis
neįgijo su motynos pienu sėklą tikros
krikščionystės, kaczeig ir newisai susigi-
miniawo su stabmeldyste (pagonyste).
Wifame jo gyvenime yra matomas wien-
nas mēris: dėl naudos ir garbės savo
tėwiskės wislą aperawoti. Pas Kryžokus
jis priėmė katalikšką tikėjimą noredamas
jiems įtikti, kad arčiau su jais susieiti
ir priversti jais kariauti dėl jo naudos;
dabar wėl priima Maskoliu tikėjimą nored-
damas primilioti prie sawes ir užsipelnyti
savo padonu Gudu meile. Galiausei waziūja
kartu su Jagėla į Krową ir tenai set-
damas brolių ir turedamas lufesį, kad greit
gaus jo pažadus, sykiu su jūmi wėl priima
katalikystę su tūmi pacziu Aleksandro
wardu. (Dar ne wisfas.)

Pamokslai apie galwiju ir atweliu auginima ir ghdhyma nuo nefuriu ligu.

(Priemazga.)

Weislei reikia pasilikti weršukus nū
sweikū, linksmu, gerai išaugusiu, jaunu ir
pieningu karwiu — tada tik bus gera
weisle.

Toliaus reikia prižiūrėti, idant jaunos
telchijos kartais antrūse metūse nepasiliktu
weršingos, nės tada kaip weršukas taip
ir ju motyna nueis ant nėku.

Dar kartą atkartodami pasakytime, jog
daugumas pieno eina pagal daugumą
gardaus ir sweiko gerimo, o gerumas
pieno pagal pašaro gerumą. Jan yra
pritirta, kad karwėms mažai pieno tedū-
dant tankiausei gaspadorius su gaspadine
yra kaltu.

Čia taip pat reikia priminti, kad
karwės, ar tai laike ilgos wasarištos
dienos, ar tai laike trumpos žieminės,
wis tur buti tris kartus per dieną mel-
žamos: rytmethyje, per pietus ir wa-
kare. Tai nėku kalba, bui tai wakare
galime išmilšti ir pietu pieną — kad pietu
pieną wakare išmilšime, tai teisybė, bet
taip pat teisybė, jog prajudytime wakaro
pieną. Syki pieną užleidus, jau sunku jį
beatgauti.

Turint weršingas karwes reikia saugoti,
idant joms neatsitiktu kokia nelaimė.
Swarbianusias tada dalykas — tai leng-
wus atsiwedimas. Gaspadorius turis
weršingą karwę tur rupinties apie tą
lengwųjį atsiwedimą. Dėl to tai ma-
žiausei per tris nebeles prieš atsiwedant
tur pradėti karwę iki soties girdyti gėralu
iš sugrustu ir išbutyti semeniu drauge su
wasarinu wandenimi.

Bet atsitropyja ir tada, jog karwė
nors jau laikas ir praėjo, bet wis dar
neatsiweida, tada reikia paimti keliatą
czelu cibuliu ir po wieną jei taip toli į
gerklę įtikti, idant turētu praryti.

Karwės atsiwedusios mažiausei per
įstisą nebeles nereikia laukan wartyti, bet
namėj laityti; taip pat jei nei wieną kartą

nereikia dūti per daug ēdesio, idant ne-
persiestu; gėralą jei reikia taisyti iš wa-
sarinio wandens su sauja awiziniu miltu.
Atsitropyja kartais, jog karwei atsiwedus
jos tēsmū pasieka kietas; tada karwė ne-
prileidžia prie jo nei weršuko nei milžejes.
Tai paeina nū užidegimo tēsmens pieno,
kurį reikėjo prieš atsiwedimą išmilšti.
Nū tēsmenies susietėjimo karwę galima
išgydyti per dwi arba tris dienas ir tai
šiočiu būdu: iš pradšios, nors ir war-
gingai, bet reikia ją išmilšti; pastiaus
tēsmenį reikia butyti garais šilto wandens,
dėl to, po tēsmenimi padėdant ryklą su
wandeniu, reikia į tą wardenį įleisti už-
kaitytus almenius, o tēsmenį trinti ran-
tomis. Tai reikia daryti keliatą kartų,
pakol tēsmū pastos minkštas.

Nefurios šwežei atsiwedusios karwės
jausdamos, jog neužilgo bus žalšios, ne-
benor ēsti saušo pašaro, bet welija nors
alkanos sulaukti žalios žolės — per tai
jos sublogsta ir pradeda mažiaus pieno
dūti. Tada reikia surinkus žalios žolės,
arba lapu nū žilwicziu ir taip toliaus —
wis tai susapoti ir permaišyti su apšu-
tita sėczka, sumaišyta susapotu atolu —
tą karwę gerai ēs ir nesublogš, iki sulauks
žalios ganyklos. Karwė arba toks kitas
galwijas, kurs laukia šwežios ganyklos,
waitščioja po lauką, bet ten dar nėlo
neranda; syki ēdusi šwežios žolės, jau
stalde nė syki saušo pašaro nebeims į
snutį; tada taip jieštodama žalios žolės,
jei jos kur atranda iki soties — tai ap-
sied ir kartais nū apsiėdimo išpunta ir
ant wietos padwesia.

Dėl to tai atkartodams sakau, idant
pawasaryje, nors jau žolė ir pradėjo želti,
bet kol dar ji yra jauna, nėkadus galwiju
nereikia laukan wartyti, nepašėrus ju pir-
miaus namėj — nės tada greitai gal ne-
laimė atsitikti, nū kurios paprastinai iš-
pūla geriausieji galwijai.

Pilwo išputimas galwijams atsitro-
pyja ir namėj, stalduše, o tas taip pat
paeina nū apsiėdimo.

(Dar ne wisfas.)

Tai Prusiai, Lietuwa.

Kur haute žmonės pirmą syk:

„Prusiai karaliu tur?“

Mielis prieteliau, jasyt, jasyt,

Kadai tai buvo, tur?

Kur karalystės tēwiskė?

Kur jos garbės pradžia?

Tai tik yr mūsų giminė,

Tai Prusiai, Lietuwa!

Roks kampas wisados wėrnai

Apgyne Wotieczius,

Mugindams atkartotinai

Nepakwiestus šweczius?

Roks kampas jums lyg tēwiskė,

Pilis buvo druta?

Tai tik yr mūsų giminė,

Tai Prusiai, Lietuwa!

Karalius syt, tu ben' žinai,

Sunkiausiame mete,

Jut priimts buvo taip wėrnai

Toliausiame kampe.

Roks kampas tai, kokia tēwiskė?

Tu tai žinai gana,

Tai tik yr mūsų giminė,

Tai Prusiai, Lietuwa!

Kart liepsnai rusiškios žiemos
Prancūzų budinus,
Koks laukis kibirkštelių kovos
Tū uždegę pas mus?
Kur wokiškioji tėviškė
Pirmiausia buvo walna?
Tai tik yr musų giminė,
Tai Prūsai, Lietuwa!
Karaliaus dėl, dėl tėviškės,
Tikros walnybės dėl,
Koks laukis kovos, kaip weil reikės,
Kaip jau senai, taip wėl?
Kur yr wėrnhybės tėviškė,
Walnybės su tiesa?
Tai tik ir musų giminė,
Tai Prūsai, Lietuwa!
To dėl ir mums teisybė dūf,
Tū wokiškias žmogau!
Prieš mus tū nepasididžiūk,
Dyg esąs daug daugiau!
Dide ir tawo tėviškė,
Bet kur ir jos pradžia?
Tai tik yr musų giminė,
Tai Prūsai, Lietuwa!
D-ras G. J. J. S. isz/Gr.

Darzo waisius priežastimi ap- galejimo girtuoklystės.

(Pabaiga.)

Ar ne kognas žmonių prietelius, kur-
sai perimtas žemės gaspadorystiškąjo swar-
bumo waisiu medžių auginimo ir sweika-
tiškiosios itekmės obūlu walgio, turėtu
geidauti, idant žmonėms ir prasčiausieji
stanieje walgei, kuriūs pati priegimtis
siūlo, už mentą kainę prieinami butu?
Ak daug dar reikia, iki ir musų Lietu-
woje taip išweidėtu, kaip pietinėje Wo-
kietijoje! Dar daugybė kelių ir wieskelių
nėra waisiu medžiais apšodita, o tik apsi-
mota su tokia apstinga daga šis trušas
ir darbas, jei ne, kaip iš nepažinties ir
nenoro atsitinka, prasti medėti waisei wie-
toje geru šyriu susodinami. Nekursai
kiemas Prūsų provincijoje tur kelią, kur-
sai wisu sawo ilgiu obelimis ir kriaušė-
mis apšoditas kas metą įėmimą kokiū
15,000 markiū išmeta.

Šis wiso rokūjant musų rytinės pro-
wincijos menkai waisiu medžiais apšoditu
keliu tetur. Tik Szlezijoje ir augštoje
Dausicoje matyti tokiu keliu. Sakūse jau
kitaip išweid; o pietinėje Wokietijoje ir
wakarinėje dalyje Prūsų žemės beweil
wisi keli waisiu medžiais apšoditi.

Jau senai swarbumus tolimiesnio pra-
simplatinimo medžių waisiu kultūros išiu-
rinėjūju išpažitas. Ale tik Prūsų žemė
negal su Gziakija (Vėmu žeme) susilyginti,
kur kas metą tokios daugybės waisiu swe-
tur išgabenamōs. Prūsų žemė ir Wokie-
tija tik 18 wosklynycziū daržinintystės
tetur, šiofios wosklynycziū wisai su tūmi
wosklu neužsidėba. Estreikijoje, o wryiausi
minėtojoje Gziakijoje daržinintystė beweil
wisoje šuilese wokinama, ne wien tejerė-
tiškai bet ir praktiškai.

Kada ir musų Lietuwoje taip bus?
Mikas Jaksztatis.

Šis swetur.

Denemarkis. 4. okt. nudegę Kristijon-
burtio pilis. Dibeli pramonės (kunsto)
škarbai, weikalai Dornwaldfeno, ir arkhywas
žemės saimo pragaišo. Škłada yra keliū
milijonu.

Prancūzija. Karas su Rynėzais wis
tolyn welsai; dar nenužiurima, kada
galetu baigtiesi.

Italija. Katanijoje baifi wėtra dau-
gybė trobu sugrowė. Šti 10. okt. iškase
jau 32 negywu ir 500 suronytu.

Amerika. Yrai su Ingliconais wėl iš
naujo susiarydino. Kanados wryiausiame
mėste Kwebekyje saimo butą į orą paplai-
kino. Dwi žmogysti tapė suronyti.

Mosholija. Tweroje nekursai wosito-
jas semuju kalbu prie gimnazijos išsimanės
pywinyczyą ištaišyti. Žmonės iš dywu
nebežinojo nė ką be kalbėti. Direktorius
tai patyręs į Muskawą gimnazijū wryiau-
sybei nurašė, kuri jį pradēm iš šlušmos
atleido.

Šis Wokietijos.

Berlynas. Štyrimu sumišimas wis
dibinasi. Kokia partija saime wiršų aptu-
rės, sunku žinoti. Įstabu tik yra, kaip
socijaldėmokrotai moka wosofiu partijū
štyrimu surinkimus išardyti. Wos wiens
kalbėtojis kokiōs nors partijos pabaigė,
tai koks socijaldėmokrotas atsisitojės pra-
dėda apie sawo partijos dalykus kalbėti.
Pribumusiējie socijaldėmokrotai pradėda
kultauti, ir uždabojantysis pulicijos urė-
dininkas besimeizdint išardo susirinkimą.

— Špūlimas 28. okt. nusidūfencijūju
štyrimu į cėcorystės saimą bus 1. now.
apsakomas.

— Numazinimas sudo kaštu šimet
wėl į cėcorystės saimo apmąstymą pareis.

— Busto czėdyjimo kasės busen-
czios itaišytos; ant to meryjas žokanas
jau išdirbtas ir tam priklausančių wy-
riausybiū peržiurimas.

Šis Lietuwas ir Rytprūsū.

Ragainė, 10. okt. (Szepiu judas.)
Sziandien tapė 18 dalyku atlikta. Tarp
kitu buvo apstytas kupczelninkas R. iš
R. dėl ubagawimo; jis išejo wienok liūšas,
kadangi liudininkai išaiškino, neubagawęs,
bet iš walnos wales domanas gawęs. —
Korawonės dalykė prieš B. iš B. tapė
šisai ant 1 dienos kalėjimo prasudytas. —
Taip jau ir kaltininkas A. iš S. dėl wa-
gystės ant 2 dienu kalėjimo tapė prasu-
dytas.

— [Pėtkaliūse] nekursai utininkas
užėjęs šime laike išsyrpusias ir pusširpes
žemuges. Tikras dywas wėlustame laike
tokius waisius antru kartu nunokuseis
matyti.

— [Štyrimai.] Randidotais į
cėcorystės saimą yra pastatyti Ragainės
Pilkainio walsczini: dwardionis von
Sperberis (konz.), dwardionis Szlen-
teris (lib.); Tilžės Pakalnės: wyr.
presidentas v. Schliekmann's (konz.),
pulkawinkas Wanderis (lib.); Klai-
pėdos Szilokarcziamos: growas
Mulkis (konz.), d-ras Rittelis (lib.);
Gumbinės Įstrutės: wyr. štozawaltas
Saro (konz.), dwardionis v. Saukens-
Julienfelde (lib.).

Tilžė. [Prūsų princas Wilius ir
Estreikiū karaliūnas Rudulpas] 16.
okt. ant 4 žeg. po pietu su ekstratrukiū
per Tilžę permaziūs ir Szilokarcziamoje
atsidūrė į Šbenorstą pasidūs.

— [Abrozai iš Rytprūsū.] Sziose
dienose išejo wokiškioje kalboje knygutė po
wiršutiniū wardu. Apie ją rašoma, kad
šilto patrijotiško knapo nešta, kalba ra-
šėjo pritinkanti, tolimiausiame laupe Wo-
kietijos dwasės atgawinti kultūros užda-
wimams Wokieczū kalbos, kuri prie Ma-
skoliū rubeziaus ipatishlą siuntimą tur ir
kuriai širdys prie Niamuno ne menkiaus
šiltai priekais musė kaip prie „Strašburg
auf der Schanz“. Wiskas butu labai
gerai, kad tik žinotum, kokie kultūros už-
dawimai wokiškiosios kalbos yra ir koki
ipatishlą siuntimą czia wokietystė tur at-
likti! Mums butu džiaugsmas, kad Wo-
kieczai musų kalbos nenaisintu, bet kiel
galėdami užstotu ir mumis saw dėkingais
pasidarytu.

Karaliauciniū tapė nesenei nekursai
ražbaininkas Mažiūnatis suimtas, kursai
su nekuriūmi matruzu wieną moterį ne
toli Berlyno apiplekusiū ir nužudžiusiū.
Yr jo draugas jau suimtas. Abudu
Berlyne šėd.

Wisofia žine.

— [Musų kaimynai liub mus
paikais] wadinti, o tūmi tarpū nepa-
tėmyja, kas tarp jų pacziū debasi. —
Sziose wafaroje prie sekretėro mažo amt-
sudzio rytiniame Fryslante naklys iširado
meilhydamas reikalingūsius rakšus pasiru-
pinti naujam apfinėdimui. „Kū wardu
jusu nabaštiniūse pati?“ — „Gryta“. —
„Prawardė?“ — Sziczion buvo pašelu-
sysis punktās. Szisai wyras su sawo
paczia 8 metus kruwoje ghywenės nežinojo
nei sawo paczios prawardės nei jos gim-
tuwės. Wienintelis daigtas, kurio atsiminė,
buvo jos wardas ir wieta, kur mirė.
Szitaip jam nėkas neliko, kaip swodba
perfelti, kol bus jos prawardės, gimtuwės
ir t. t. atsiminės. — Kitisai atsitikimas:
Nekursai gromatnėšys Westpalūse tur gro-
matą į wieną kiemą nunešti. Pirmą
kartą per kiemus eidamas pasiflausinėja,
ar czia adresatas ir ghyvena. Į wienus
namus įėjęs negalėjo iš moterishkės iš-
klasti, kokią prawardę jos wyras, su ku-
riūmi jau kelis metus ghywenusi, turis, ir
tiktai jos wyras iššiziojusiam iš dywu
gromatnėšiui reikalauntąjį atsaq tegalėjo
dūti.

— [Kolera] wisoje Italijoje, ipaczei
pietuse ir Neapolio mėste baisingas žmoniū
apėras prašo; pietinėje Prancūzijoje ir
Szpanijoje tik keli atsitiktimai bėra pra-
nėšami, taip kad ten maras wisai užgesęs
rodosi.

— [Petro baznyczya] Ryme yra
pastatūse metūse naujai šwinu dengta.
Szisai darbas dwylka metu truko ir ka-
štawo 160000 m. Sunkumas naujojo
dengimo yra 354305 kilogramu.

— [Atrastas žmogūdžiū urwas.]
Šis Bocu (Tyrole) rašoma, kad netoli
pilies Zygmundskrono girėje darbininkai
žmogaus kaulus žemėje kasinėje atradė.
Toliaus jieškodami užėję 7 lawonu kaulus.
Wene tai bus nuražbajauti žmonės iš
Prancūzu metu.

— [Šis šiu manėweriū dienu] pafa-
tojama: Parobei 7. armėkuro belaisant
cėcorius prie wėžimo cėcorėnės prijojęs,
kuri jam priekpieczius taisiusies įdūti.
Cėcoriui besitaisant imti, jo arklys atsi-

fufes tū capr ir pagrēbes ūtanijī kšņī, nemīslūdamas attīdūti, kām prīklausē. Cēcoriūs nūšijūšes tūrēšes ū fūmoteliū ūokoladēs toje walandoje pašīkādīnti.

— [Skaitliūs arklīu Lietuwoje.]

4. aprīlī 1884 tapē ūstaitīti arklī Lietuwoje ir Rytprūsijē. Pagal tai randasi Ragainēs pawiethje 13060, Tilšes p. 12002, Pakalnēs p. 11129, Szilokarcziamos p. 5498, Kłaipešos p. 8786, Szrūtēs p. 13265, Pīlkainio p. 12653, Stalupēnu p. 9145, Gumbinēs p. 9874, Darķiemio p. 8976, Galbapēs p. 8434, Weluwoš p. 11143, Labguwoš p. 8783.

— [Apie ūenowhstēs radīniūs] wēl īš naujo pradbēta rupīnti. Jemēs minīstērija ūra palīepīng īšlēidūši, pagal kūrī īšlāitīymas ūenowhstēs daigtu kōžnai wūriaušybei labai prie šīrdies dētas. Nešenei īpaczei ir waldšioms ūra īšakai īšlēisti, kād ūenos grabwīetēs, ūeni pamīnkłai, ūenos budawonēs butu kīel galīma īšlāitomos ir tam mēriui īšurtoms draugystēms apie tokiūs atradīmus butu šīnē dūdama. — Jēi kās īš meilīngūju skaitītoju kōkī nors ūenā radīnī tūrētū, ar tai butu ūenowhstās pīningas, ar tai kulta, ar kīrwelīs ar šīedās, ūra meilīngai ūsprāšomas šīo laītrašēzio rēdytoju ī apie tai ar šīnē dūti, ar ūaczei jam tā daigtelī īteiktī. Šu dēkīngyše taptu ir kōžna šīnē prīimama apie

kōkīas rētas ūenas lietuwīškās ar apie Lietuwā kņīgas, kūrīos dar kūr gaunamos ar randamos butu.

Gromatnyezia.

Ponui Macziulini, Mol. Jusu šīrdīngoji gromata atējo ī mano rankās. Ūz jusu pašīprocewojīngā šakau šawo šīrdīngīaušīgje dēkawone. Ko dēl jūs taip lūdñai dūmojate apie mūsū gīminēs ir kalbōš atēitīng? Mūsū kalba atšīgīaus. Tīk dūrñei taip daro, kāk rāšēte; jau randasi ir īšmīntīngu wūru pašīrupīnāncziū apie mūsū gīminēs gerg ir labā.

„Naujas būs pawasārēlīs,

Jr kalba dar šprogs ir augs.

Kad šwēzei škambēs balselīs,

Jr kapiūs dar pašīdžīangs.”

Nenušīmīktīte. — Kad šūilīu mōkītojai, Lietuwīnīkłai budami, taip nedorai pašīelgia, tai nēra atlēistīna. Kam tie māšīetīe nūšīkaltō, kād jīems ūždraudžīama šū draugīs lietuwīškłai kalbēti? Tai baīsu!

P. Sakalui, Baj. Jusu gromatēlē manēšpi atējusi labai manē prādžīngīno. Dīewas dūs mūsū wēikalamš jēgnōņē. Atpālēliū nū kalbōš ūra daug, ale ir tūju skaitliūs daugināši, kūrīe mūsū rēikalus pradbēda šuprastī.

Kr. W., Tilšēje. Tawo kōrtutē atējo. Tīem dīwīem abonēntam taps taip pat „Nia-

muno Sargas” nurodytas. Riti jau bus šenei gamē, o ir toliaus kās nebēlē gaus ī namus. Šš Wiliūnu rēgīs nēyra nei wīeno, wīenot per tīktra īš galwōš neatšīmenu. Szīrdīngas labas dīenas tawo broliui.

Turgaus prefia īš Tilšes.

11. okt. 1884.

M. s M. s

Kwieczi, 42 1/2 filogr.	5	50	7	—
Rugei, 40 filogr.	4	30	5	30
Miezei, 35 filogr.	3	30	4	80
Amijos, 25 filogr.	2	60	3	30
Širnei } rainiejie, 45 filogr.	7	—	10	—
} baltiejie, 45 filogr.	6	50	9	—
Sēmenei, 35 filogr.	6	—	7	—
Tomotai, 50 filogr.	16	—	—	—
Koputēs, 45 filogr.	2	—	—	—
Smieštas, filogr.	2	—	—	—
Kiaukēi, kapa	2	50	—	—
Pywas, ektolyteris (100 lyteriu)	24	—	—	—
Brangwīnas, } ektolyteris	28	—	—	—
} lyteris	—	30	—	—
Kiaulēna, filogr.	1	—	1	10
Jautēna, filogr.	—	80	—	1
Wēršēna, filogr.	1	—	—	—
Awīncziana, filogr.	—	80	—	—
Krāpai prašīetīje, filogr.	—	34	—	—
Awīzu krāpai, filogr.	—	50	—	—
Szīenas, centneris	1	90	2	30
Szīaudai, kapa po 600 filogr.	18	—	24	—

Berlynīškīs rublio kūršas. 15. okt.

100 rubliū 207 mf. 10 pf.

Karaliauczianūs špūrtūs. 15. okt.

100 lyteriu 48 mf. 00 pf.

Apjathymai.

Szmelcberkis

(prie Kłaipešos)

num. 1175, kōkiū 23 arū, prie grīstōjo žemēsniojo kēlio šū

- 1 mašīwu, karcziamai ītaīsytu butu,
- 1 medīniū staldu,
- 1 medīniū stabulū, šūliniū, dar: žawīete, rc.

Berkłamoji prefia 9000 markū. Prie kō kreiptīs rēkīa, pašako šīo laītrašēzio špaustuwē.

Wīšokīe wūriaušybiškī raštai (pormularai)

ponams kūnīgams, mōkītojamš, šaltjzīams, kīemo kāsēs rēndantams, mōkēšniū ītrauktojamš, wālšēziaus pērbētīnīams (amtšworštēramš), štono ūrēdīnīnkams, gāspadorīams ir šlūzaunīnkams, mīstrams ir mōkītinīams, budawonīnīnkams, darbīnīnkams ir k.; galīaušei wīšokīe šfundo ir rēmēstīnīnkystēs raštai ūra gaunami

knygu špaustuweje J. Syberto Ragaineje.

Hôtel de Péterbourg,

Tilšēje, aughštoje ulhēzioje,

prīšīšūlo nakwōnei ir gūwenimui šū šawo wīšū kūmī aprupīntu rēstoracijonū. Padorei ītaīsytos štabīkēs nū 75 pf. īkī 1 mf. 50 pf. kāk ir štabu kōkīems 20 arklīams randama. Wīšī toje gāspadoje tarnaujantieji īšmano lietuwīškłai. Rēikłai atšīrandant kēleiwei tēnēcīna pro šālī.

Iszleīdžia ir ūž rēdystę atsako J. Sybertas Ragaineje.

Kromo atdarymas.

Garbīngīemšīems gūwatīnīnkams aplīnkīnēs ir mēšto šūmī wīšai pa-karnei dādū šīnē, kād nū šīos dīenos namūše pono Trostmano Ragainēs Sendwarhyje

kolonijoles, materijoles ir trumpu taworu kroma

kāk ir

cigarū bei tabako kupczyšte

šū

miltu kromu ir plečkū pywo padetuwe

po wardu

„Franz Duwe“

atdariau. Mano dīdžīaušīasīs rupestīs bus, pašītefėjīngā mano wertūju pīr-kęju īgyti. Šu dīdžīaušia pagarbe

Francas Duwe.

Gaspada

Augusto Paarmann'o

Tilšēje, netoli gelžkeldwario, tur 12 kēleiwīu štabu ir ūra wīšū kūmī, kō šwēzias tīk pageidautu, aprupīnta. Štabu kōkīa 30 arklīu randa; ūra ir wēžīmams pašīurēs. Prefīos tankīaus aplānkant labai žemos. Tarnaujantieji kalba lietuwīškłai. Pašīlēcewoja kēleiwīams rēikłai atšīrandant.

Gerai īšlāitēs darbo wēžīmas, kāk ir šlajutēs bei šēip kēli wēžīmo šmotai ūra pīgei pardūdami. Daugīaus pašako šīo laītrašēzio špaustuwē.

Dailūs ūkīs šū 2

gūwenamom trobom,

štaldū, pašīure, dīdeliū

daržu, 7 murgais geros

žemēs ir piewu, kēlīs šīngšnīūs nū gelžkeldwario atstu, prie bažnyčkīemio, turgaus, paczīoje artybēje amtšūdžīo (amtšgerīktēs), dīdžīame rēmēstīnīnkystēs pīlname kīeme, ūra tūjaus pardūdamas. Štīkīmī pīrkėjai nēprīwalō daug īmōkēti. Artesnē šīnē dūda šīo laītrašēzio špaustuwē.

Statydina ir spauzdina J. Sybertas Ragaineje.